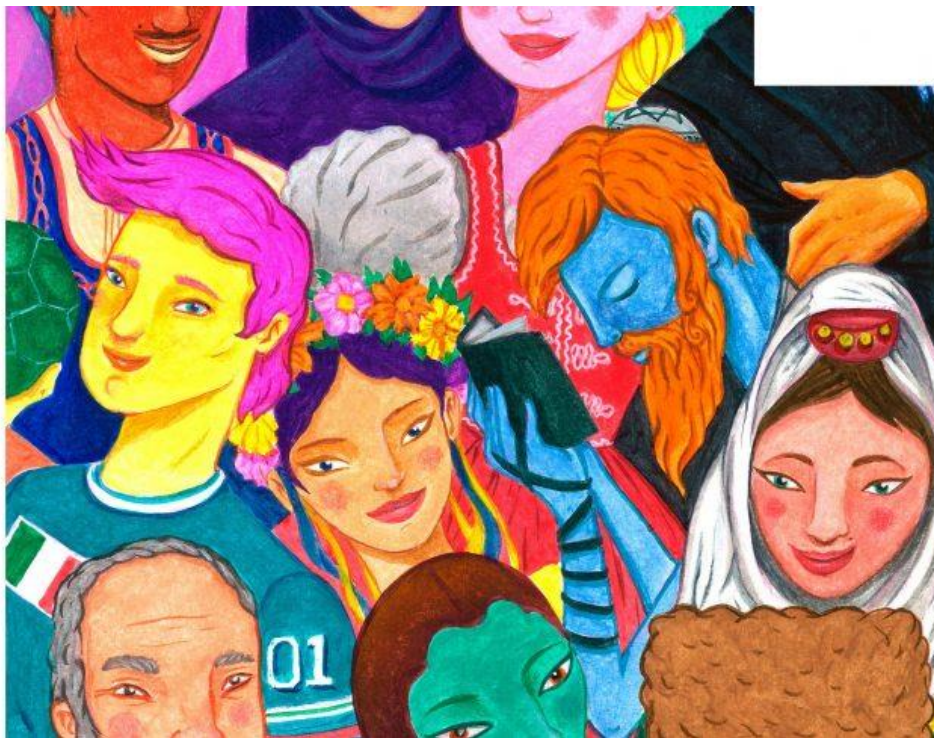

7. tema serijala „Izazovi i dileme manjinske politike u hrvatskom društvu„- IZMEĐU ASIMILACIJE I INTEGRACIJE: KVALITETNA INTEGRACIJA DOBROBIT JE I MANJINE I VEĆINE

Odnos asimilacije i integracije drži se jednim od ključnih pokazatelja uspješnosti manjinske politike u nekom društvu. A kvalitetnu integraciju mnogi vide i kao branu asimilaciji. No integracija je složen, zahtjevan i dugotrajan proces a koji se danas u europskim okvirima ponajviše bazira na interkulturalizmu. U tom pogledu Hrvatska ima solidan okvir i temelj za provođenje kvalitetnih integracijskih procesa ali to ne prate kvalitetne i odgovarajuće javne politike čiji ključni ciljevi bi trebali biti stvaranje društva u kojem se raznolikost poštuje i prihvaća, a ne propituje, te se osigurava integracija svih građanki i građana u društvenu ekonomsku, političku i kulturnu zajednicu. Naravno integracija je dvosmjernan proces kojemu svoj obol trebaju

dati i nacionalne manjine , ali ključna odgovornost uvijek je na većini . Zato treba zagovarati multidimenzionalnu suradnju u zajednici, ali i senzibiliziranje javnosti da je integracija proces koji čini dobro ne samo manjinskim skupinama, nego i široj zajednici odnosno čitavom društvu.

Kada se povede riječ o nacionalnim manjinama i manjinskoj politici uopće jedan od najčešće spominjanih termina, npr. uz prava ili diskriminaciju, svakako je pojam – integracije. Tako relevantni dionici manjinske politike vrlo često ističu da je integracija s očuvanjem identiteta jedan od temelja hrvatske manjinske politike. Kada se donose važni strateški dokumenti, npr. za Rome, uvijek je ključna riječ uključivanje, odnosno integracija itd. A uz to kao svojevrsni kontrapunkt uvijek ide i pitanje asimilacije. Koliko se uspješno manjine integriraju, a da se ne asimiliraju mnogi smatraju ključnim pokazateljem uspješnosti manjinske politike? Posljednji popis stanovništva u Hrvatskoj je na poseban način fokusirao i zaoštio ovo pitanje. Naime, drastičan pad broja pripadnika nacionalnih manjina (skoro trostruko veći od općeg prosjeka pada stanovništva), koji je pogodio različite nacionalne manjine, kako one za koje možemo reći da imaju problema kao što je srpska, tako i one stare i etablirane, društveno i politički dobro situirane kao što su mađarska ili talijanska, prema nekim ekspertima je pokazao, prije svega, da se jedan od stožernih kamena manjinske politike, koncept integracije s identitetom, nije pokazao uspješnim te da su asimilacijski procesi uzeli značajnog maha. Na to ukazuje jedan od najboljih poznavatelja manjinske politike u Hrvatskoj i autor knjige „Nacionalne manjine : politika , obrazovanje ,kultura,, , profesor na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu dr. sc. Siniša Tatalović.

„Davno sam upozorio da se manjinska prava u demokratskim državama moraju bazirati na dva ključna principa, a to su identitet i integracija. To znači da manjine ostanu ono što jesu, odnosno da imaju uvjete dugoročno preživjeti u svojim tradicionalnim identitetima, ali i da se trebaju integrirati u puni politički, kulturni i ekonomski život države u kojoj žive. Što se tiče samih mogućnosti očuvanja identiteta u Hrvatskoj imamo relativno dobru situaciju, jer Hrvatska preko Savjeta za nacionalne manjine, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina pa i preko drugih institucija, vodi itekako računa o ostvarivanju i razvoju kulturne autonomije nacionalnih manjina. I tu bi se teško mogao naći neki ozbiljniji prigovor. Međutim, jedna druga strana je složenija i s puno više problema, a to je taj koncept integracije s identitetom. Naše društvo je trenutno tako struktuirano da su ljudi, koji žele istupati u javnosti sa svojim manjinskim nacionalnim identitetom često izloženi različitim vrstama pritisaka pa ponekad i otvorenog šikaniranja. To negativno djeluje na pripadnike manjinskih zajednica koji svoj identitet u javnosti pasiviziraju ili mimikriraju, a ponekad ga i potpuno odbacuju u ime neke građanske integracije motivirane lakšim društvenim življenjem. Ako broj pripadnika nacionalnih manjina osjetno pada onda to indicira vrlo ozbiljan problem koji može ukazivati i na to da su se manjine u puno većoj mjeri asimilirale nego li integrirale u hrvatsko

društvo, odnosno da taj proces integracije s identitetom nije bio uspješan. “, ističe profesor Tatalović.

GENERATORI ASIMILACIJE

Mnogi će eksperti pa i pripadnici manjinske zajednice istaći da je asimilacija proces kojeg je nemoguće u potpunosti zaustaviti, ali ga je moguće i važno bar usporiti. I u tome vrlo važnu ulogu ima šira politička i društvena zajednica i njena politika i odnos prema nacionalnim manjinama. Tako sociolog s Instituta za migracije i narodnosti dr. sc. Dragutin Babić smatra da je asimilacija jedan od važnijih procesa u međunacionalnoj interakciji, najčešće sa pogubnim posljedicama po manjinske nacionalne zajednice, što u konačnici prijeti njihovom nestanku.

„U suvremenom društvu pa onda i u Hrvatskoj, svjedočimo brojnim primjerima i slučajevima asimilacije. Asimilacija se često doživljava kao neumitan, gotovo ‘prirodan’ proces sa neizbježnim pitanjem: ima li kraja tome i mogu li nacionalne manjine na dugi rok očuvati i razvijati vlastiti kolektivni identitet? Većina nacionalnih zajednica u Hrvatskoj, uključujući i većinski etničke Hrvate, u poslijeratnim popisima stanovništva uključujući i posljednji iz 2021. g., ima manji broj pripadnika. U poslijeratnom razdoblju, a što je najvećim dijelom uzrokovano posljedicama ratova na prostoru bivše Jugoslavije, posebno su drastično smanjeni brojčani i postotni udjeli ‘novih’ nacionalnih manjina, naročito Srba. Iako asimilacija prijeti potpunom nestanku pojedinih nacionalnih entiteta to je ipak dugoročan i neizvjestan proces sa involucijama koje dodatno čine upitnim linearne tendencije i neumitnost toga procesa. Spriječiti asimilaciju očito nije u potpunosti moguće, ali ono što je moguće učiniti svakako je njezino usporavanje, a to je prije svega zadaća samih nacionalnih manjina, odnosno njihovih pripadnika i predstavnika.,,

INTEGRACIJE SU IZAZOV SVAKOG DRUŠTVA

Međutim, smatra Babić, u društvenoj zbilji postoji niz problema s kojima se navedeni institucionalni akteri i njihovi članovi suočavaju, a to su infrastrukturni i u najširem smislu materijalni problemi. Zatim (ne)aktivnost članstva, institucionalna rascjepkanost nekih etničkih zajednica i slično. Hrvatska je u sferi institucionalne regulacije nacionalnomanjinske problematike ostvarila značajni napredak, ali problem primjene zakona i otpori, posebno u slučaju nekih nacionalnih manjina, prepreke su boljoj i kvalitetnijoj afirmaciji identiteta nacionalnih/etničkih manjina u Hrvatskoj i generator asimilacije ili barem etnomimikrije u slučaju tih zajednica. S druge strane integracija je puno složeniji problem i nije samo problem samo hrvatskog društva, već i širi europski problem, u kojem se ni europske politike ne snalaze baš najbolje. To ističe i profesorica filozofije multikulturalizma na Filozofskom fakultetu u Splitu dr. sc. Marita Brčić Kuljiš, koja tvrdi da je integracija vrlo složen koncept pa samim tim i vrlo složen proces. „Kada govorimo o integraciji kao konceptu onda treba voditi računa da pod integraciju spada i asimilacija kao integracijski proces koji traži potpunu identifikaciju i ne poznaje manjinska prava. Ali pod integraciju

spada i nešto što je poznato pod nazivom pluralistička integracija koja se može realizirati kao multikulturalizam, interkulturalizam i transkulturalizam.

Što se tiče europskog okvira zasigurno je da postoje sva tri modela, ali se u zadnjih desetak godina puno veći naglasak stavlja na interkulturalizam i to iz razloga što su Velika Britanija, Francuska i Njemačka 2010/2011 odbacile multikulturalizam. Razlog odbacivanja se krije u pojavi tzv. paralelnih društava odnosno u neuspjehu multikulturalizma kao političke doktrine da realizira integraciju. Štoviše, smatra se da je upravo multikulturalizam više razdvajao nego povezivao različite kulture naglašavajući razlike, a ne sličnosti među kulturama. Danas se puno više govori o interkulturalizmu, iako EU još uvijek traži adekvatan model. Uostalom, činjenica je da je Europska unija pa samim time i države članice, godinama i desetljećima zanemarivala potrebu za sustavnom integracijom. Europska komisija je npr. tek 2003. prvi put definirala integraciju u službenim dokumentima EU, a sve to pokazuje da u Europskoj uniji dugo vremena nije postojala zajednička strategija promišljena o integraciji“, kaže profesorica Brčić Kuljiš.

Što se pak Hrvatske tiče, profesorica Brčić Kuljiš smatra da u političkom diskursu i političkoj praksi prevladava interkulturalizam kao pluralistički model integracije jer postoji komunikacija i suradnju između nacionalnih manjina s ostatkom hrvatskog društva, kvalitetna zakonodavna regulativa

koja sasvim sigurno pozitivno utječe na integracijske procese, a također je interkulturalizam prisutan i odgojno obrazovnim procesima. Međutim unatoč tog pozitivnog okvira na samu bit problema ukazuje članica Savjetodavnog odbora Vijeća Europe za praćenje ostvarivanja Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, profesorica Antonija Petričušić koja opetovano upozorava da bi svaka politika koja se bavi društveno marginaliziranim skupinama, a nacionalne manjine to jesu, trebala kao osnovni cilj imati stvaranje društva u kojem se raznolikost poštuje i prihvaća, a ne propituje te se osigurava integracija svih građanki i građana u društvenu, ekonomsku, političku i kulturnu zajednicu. Integracijski cilj manjinske politike trebao bi rezultirati uzajamnim i sveobuhvatnim osjećajem pripadnosti svih građana na razini države i na lokalnim razinama te oživotvorenjem onoga što tekst Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina imenuje kao “duh razumijevanja, uvažavanja i tolerancije”, kaže profesorica Petričušić.

PROBLEMI JAVNIH POLITIKA

Stoga bi i osnovni cilj hrvatske manjinske politike trebalo biti integrativno nastojanje tijela javne vlasti da uključe pripadnike nacionalnih manjina u društveni, kulturni, politički i ekonomski život zemlje te eliminiranje nejednakosti i diskriminacije kojima su izloženi pripadnici i pripadnice nacionalnih manjina. A ti integracijski ciljevi i politika, ipak, zaključuje profesorica Petričušić, nisu eksplicitno istaknuti kao osnovno nastojanje javnih vlasti u području ostvarenja manjinske politike pa, dok se značajna sredstva (npr. preko 50 milijuna kuna godišnje) izdvajaju za potpore različitim programima ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina, ne postoji jedinstvena proračunska stavka koja bi osiguravala sredstva za programe integracije manjina. Na odnos integracije i asimilacije, upravo iz vizure nacionalnih manjina, upozorava i potpredsjednik Savjeta za nacionalne manjine i donedavni potpredsjednik Federalne unije europskih nacionalnih manjina (FUEN) Vladimir Ham, koji podsjeća na bolna iskustva njemačke nacionalne manjine.

Ham najprije ističe važnost manjinskog aktivizma i njihove vlastite borbe protiv getoizacije u smislu da se manjine ne bi trebale zatvarati u svoju zajednici i baviti se isključivo svojom problemima, već bi se trebale stalno otvarati i komunicirati sa širim društvom, a ne samo tražiti rješenja s službenom politikom. Manjine trebaju biti konstruktivan partner, a naravno da toleranciju bitno kreira većina i sama vlast koja se mora jasno postaviti i prema nacionalnim manjinama sada i prema njihovom pozitivnom doprinosu u ranijim razdobljima te očekivanjima u budućnosti. No, dvosmjerna komunikacija mora postojati, jer je ona i osnova kvalitetne integracije. Asimilacija je, na žalost, prirodan proces protiv kojega se treba boriti, a integracija je kvalitetna ako postavlja granicu prema asimilaciji.

VAŽNOST IDENTITETA

Na primjeru njemačke nacionalne manjine možemo svjedočiti o pogubnosti asimilacijskog procesa i zatiranju nacionalnog identiteta, kaže dalje Ham pa navodi primjer Osijeka, koji je nekoć bio jedno od najjačih središta njemačkog života u Hrvatskoj. „Danas kada otvorite telefonski imenik imate

masu, velik broj njemačkih prezimena u Osijeku, ali tako malo Nijemaca. Svi se osjećaju Hrvatima, a to je zato što je politika u komunističkoj Jugoslaviji radila na tome da taj identitet zatre. Poučeni tim primjerom ne smijemo dopustiti da se to danas dogodi nekim drugim nacionalnim manjinama. Tako da svaki oblik njegovanja vlastite, manjinske kulture treba i poticati u društvu i financirati iz javnih sredstava kako bi se uopće pobudio interes za takvim sadržajima i to najprije kod pripadnika te manjine te posebno mlađih naraštaja. Dakle, potičući tu jednu emotivnu komponentu sjećanja treba doći do toga da se identitet sačuva ili čak vrati,, . Očuvanje identiteta i integracija nisu samo kulturološki problem koji se može rješavati financiranjem kulturnih aktivnosti, programa i sadržaja nacionalnih manjina. Brojne su komponente tu u igri, a jedna od najznačajnijih je svakako socioekonomsko okruženje u kojem žive pojedine nacionalne manjine ili njihovi značajniji dijelovi, a to se vrlo često i olako gubi iz vida. Na to, na svoj način, upozoravaju i rezultati nedavnog Popisa stanovništva koji su za neke dramatično upozorenje da je i sama opstojnost nacionalnih manjina potencijalno dovedena u pitanje. Ipak, neki stručnjaci su znatno suzdržaniji. Tako dr. sc. Filip Škiljan s Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu, koji već dugo, sustavno prati i demografske trendove nacionalnih manjina, smatra da podaci koje nam daje posljednji popis stanovništva pokazuju da je stanovništvo Hrvatske sklono emigraciji, odnosno odlasku iz Hrvatske zbog potrebe za poslom. Također, da je stanovništvo Hrvatske staro te da su pojedini dijelovi Hrvatske već desetljećima demografski devastirani, a sve se to još izraženije, uz asimilaciju i etnomimikriju, ispoljava kod nacionalnih manjina. Ipak, nestanak ne prijete ni jednoj manjini (iako su pojedine manjine u posljednjem popisu stanovništva svedene na najniže rezultate od kada postoje službeni popisi stanovništva), ali je činjenica da država ne ulaže dovoljno u neke zone koje su na pragu demografskog kraha. Međutim, za ulaganje u neko područje bilo bi nužno da na njemu ima stanovnika koji bi mogli imati koristi od toga ulaganja, a to sve više opada i izostaje pa se uz državnu nebrigu i demografsku devastaciju zatvara krug bezperspektivnosti, kaže Škiljan. Komentirajući činjenicu da izraženi pad pokazuju ne samo ugrožene, nego i etablirane nacionalne manjine, Škiljan ocjenjuje da kod Srba i Roma sasvim sigurno ima poprilično etnomimikrije pa i asimilacije, dok je kod pripadnika npr. mađarske i talijanske nacionalne manjine u pitanju staro stanovništvo. Ali i kod ovih manjina je prisutna

asimilacija zbog nacionalno mješovitih brakova, slabog čuvanja jezika i neočuvanja nacionalnog identiteta, koji se uslijed ubrzanog načina života u velikim gradovima najčešće gubi. Napuštanje sela, gdje su pojedine nacionalne manjine živjele kompaktno (kao npr. Rusini u Petrovcima i Mikluševcima) znači vrlo često za one koji odlaze i njihove potomke gubitak nacionalnog identiteta.

Nacionalni plan za uključivanje Roma 2021. – 2027.

RAZVOJNA I DEMOGRAFSKA DEVASTACIJA

I potpredsjednica Vlade za društvene djelatnosti i ljudska prava Anja Šimpraga, posebno kada je u pitanju srpska nacionalna manjina koja je doživjela najveći brojčani pad, situaciju sagledava kompleksno te upozorava da je nakon ratnih godina, nastupilo ekonomsko zaostajanje s vrlo negativnim posljedicama za razvoj pojedinih područja, ali i atmosfera koja ne doprinosi perspektivi ostanka i planiranja života. Također, ulaskom u EU dodatno su se povećale mogućnosti odlaska ljudi u treće zemlje. Zato pokazatelji, koliko god loši i zabrinjavajući, nisu iznenađujući. Oni su loši i za ukupno stanovništvo, ali još lošiji za neke nacionalne manjine. Posebno su nepovoljni za Srbe u Hrvatskoj. Na žalost, pad broja Srba je znatno veći od hrvatskog prosjeka, koji je 10 posto, a u srpskim sredinama je to znatno viši. Posljedica je to različitih socioekonomskih i političkih faktora, a i činjenice da su Srbi u Hrvatskoj još uvijek pod većim povećalom te objekti negativne percepcije koja se vuče još od rata. Stoga, mislim, kaže potpredsjednica Vlade, da je doista vrijeme da se pitanja ratnog naslijeđa prevladaju na način koji neće dovesti do zaborava, ali koji će nas okrenuti prema budućnosti. Krajevi koji su danas najugroženiji u Hrvatskoj, tradicionalno su bili naseljeni srpskim stanovništvom. Ne samo manjinski

nego je i nacionalni interes zadržati one koji su ostali na svojim ognjištima, ali i potaknuti sve koji se još žele vratiti da se u domove svojih djedova i vrata. Bez njihovog demografskog opstanka, teško da se može govoriti i o bilo kakvom razvoju tih krajeva, u koje se, to i ovi podaci popisa pokazuju, većinsko i drugo stanovništvo ne naseljava, zaključuje Šimpraga.

A kakvo je stanje na mnogim od tih područja, osim činjenice da još uvijek neka povratnička naselja čekaju i elektrifikaciju, a mnoga i vodopskrbnu mrežu (iako su ti problemi Operativnim programima Vlade za nacionalne manjine ušli u proces rješavanja), dobro ilustriraju i podaci istraživanja apostrofirani u jednom od posljednjih Izvješća pučke pravobraniteljice. U odjeljku koji se bavi diskriminacijom temeljem etničke, nacionalne ili rasne pripadnosti, vidi se da je utjecaj EU strukturnih fondova u jedinicama lokalne i regionalne samouprave, gdje živi npr. više od 15 posto Srba vrlo slab te da je od 69 milijardi kuna iz EU fondova u periodu 2014. do 2020. godine u te sredine dospjelo tek 3 posto sredstava. Tako da su u pravu oni koji ističu da za opstrukciju integracijskih procesa i zatiranje nacionalnih identiteta nisu u igri samo diskriminatorna politika, već je dovoljan i nedostatak ekonomskih ulaganja kako bi se ubrzala depopulacija na određenim područjima.

PRIJETNJA SEGREGACIJE I GETOIZACIJE

I kada je pak u pitanju romska nacionalna manjina, čija integracija je permanentni i posebni društveni cilj, pokazuju se mnoge slabosti o kojima se ne vodi dovoljno računa. Iako društvo ulaže ogromne napore da poboljša uvjete života i stanovanja romske nacionalne manjine za neke su upravo neki aspekti tog koncepta izvor ključnih problema. Tako poznati romski aktivista i potpredsjednik Romske organizacije mladih Hrvatske Siniša Senad Musić upozorava na urbanu segregaciju kao začarani krug romskih problema. „Romska djeca većinom se rađaju u segregiranim romskim naseljima, a to je važan i izraziti vid diskriminacije. Nakon toga, velika je vjerojatnost da će pohađati segregirano obrazovanje, a oni koji uspiju doći u srednju školu i na fakultet susreću se s raznim vidovima diskriminacije”, kaže Musić.

Po njemu, ta segregacija negativno utiče na kvalitetu integracije romske populacije i odnose s neromskom zajednicom. “Desegregacija je trebala biti i na izvjestan način jeste postavljena kao glavni cilj Nacionalne strategije za integraciju Roma u hrvatsko društvo, ali je tu učinjeno izuzetno malo – gotovo ništa! Naravno da treba raditi na legalizaciji i poboljšanju infrastrukturnih uvjeta romskih naselja, ali to mora biti samo prelazno i privremeno rješenje. Svi oni Romi koji mogu, bilo da su dobili neko kvalitetnije zaposlenje ili završili neko bolje obrazovanje napuštaju ta romska naselja pa kvaliteta života tamo još više pada. Riječ je o etničkoj, rezidencijalnoj i socijalnoj segregaciji koja je najizraženiji vid diskriminacije i svakako nije put u integraciju već u svojevrsnu getoizaciju”, smatra Musić. I poznati civilni aktivist i svojevremeno jedan od konzultanata za izradu različitih dokumenta, strategija i planova za promjenu društvenog položaja Roma, Srđan Dvornik, upozorava da u javnim politikama, kada su Romi u pitanju, upravo nedostaje integralni pristup problemima da bi počeo uspješan pristup integraciji Roma. Nije u pitanju samo problem stanovanja. To je prisutno i u jednom od najuspješnijih segmenata proromske politike – politike obrazovanja. “I kad dobro odradite rješavanje nekih problema ostaje mnogo drugih, a postignuta rješenja ne daju pravi efekt ako nisu razvijana u sprezi s drugim vrstama problema koje se mora istodobno rješavati. Dakle, na primjer, sistem pokazuje zamjetne uspjehe u povećanju broja djece i

mladih Roma koji se obrazuju, ali istodobno u ovom društvu ne raste otvorenost i fer odnos koji bi mladim obrazovanim Romkinjama i Romima omogućio da se i zaposle. To onda slabi i motivaciju za obrazovanje i otežava i negira proces integracije”, objašnjava Dvornik.

BEZ TOLERANCIJE NEMA NI INTEGRACIJE

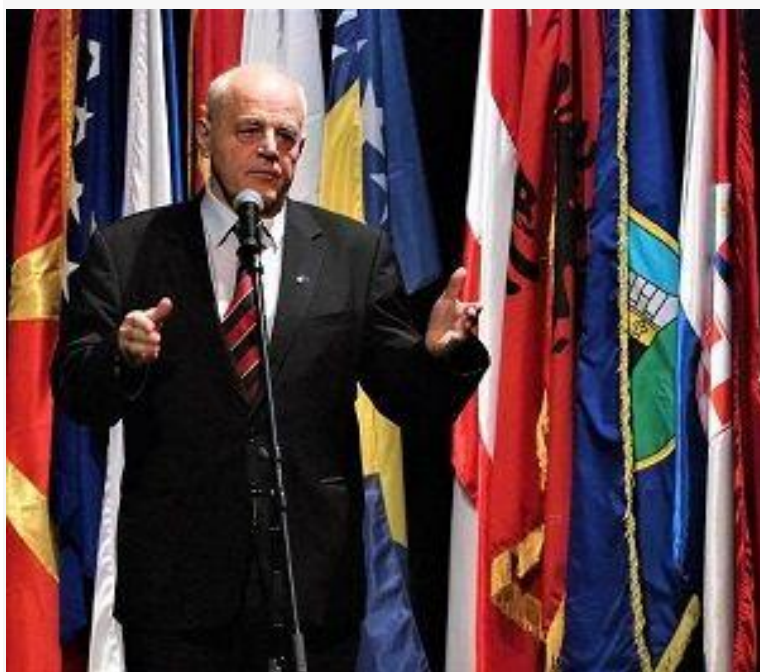
Uz socioekonomske faktore značajan učinak na procese asimilacije i integracije svakako igraju i kulturno-identitetski činioci te posebno, kao što upozoravaju naši sugovornici i opće stanje tolerancije i odnosa prema nacionalnim manjinama. Jedno od važnih pitanja je svakako i pitanje jezika, jer je to, posebno za nacionalne manjine, važan oslonac njihovog identiteta. Pravo na uporabu jezika pokazuje se, na žalost, kao jedno od najproblematičnijih područja ostvarivanja prava nacionalnih manjina, premda postoje i izuzetni primjeri dobre prakse, ali nedovoljno zastupljeni. Na kompleksnost tog problema upozorila je i lingvistica i istraživačica u

Arhivu Srpskog narodnog vijeća Nina Čolović, koja ističe potrebu širenja sfera i područja upotrebe i korištenja manjinskih jezika kao važnih mehanizama njihova očuvanja, ali i razvoja. Pravni aspekti odnosno zaštita jezičnih prava (dvojezičnost), ili npr. korištenja manjinskih jezika unutar porodičnih zajednica jesu važni preduvjeti i instrumenti njihova očuvanja, ali nisu dovoljni. Posebno ne ako se želi održati i potaknuti proces razvoja, a ne samo očuvanja jezika. U tom pogledu jedan od najvažnijih aspekata je širenje domene javne upotrebe manjinskih jezika, a to u našim prilikama često nedostaje za mnoge manjinske jezike (iako se Hrvatska ratificirajući Europsku povelju o manjinskim jezicima obvezala da će upravo osiguravati i širiti njihovu javnu upotrebu). I nije tu samo riječ o obrazovanju na manjinskim jezicima, koje je izuzetno važno, već i upotreba manjinskih jezika u administrativnim procesima, sudstvu i sl. Ipak, to je nešto čemu bi trebale pridonositi i same manjinske zajednice jačajući svijest pa i hrabrost, kako kaže Čolović, o potrebitosti i ravnopravnosti svoga manjinskog jezika.

VAŽNA ULOGA MEDIJA

S tim u vezi profesorica Vesna Crnić-Grotić s Pravnog Fakulteta u Rijeci i donedavna predsjednica Odbora stručnjaka Vijeća Europe za praćenje Povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, podsjeća kako se upravo u tom važnom europskom dokumentu za ostvarivanje manjinskih prava naglašava da se manjinski jezici moraju štiti i promovirati i to kao kulturna baština nekog društva, odnosno države. To između ostalog znači da treba primijeniti načelo ravnopravnosti prema manjinskim jezicima koji imaju pravo na život kao i veliki, službeni jezici koji uživaju veliku potporu i zaštitu društvenih i državnih institucija. Pri tome profesorica Grotić posebno apostrofira kako je jedna od ključnih primjedbi primjene Povelje o regionalnim i manjinskim jezicima u hrvatskom slučaju činjenica da Hrvatska, među državama koje prihvaćaju Povelju i Konvenciju VE o manjinskim pravima za uvođenje manjinskih jezika u službeni i ravnopravnu uporabu, ima apsolutno najviši prag (čak trećinu udjela manjinskog stanovništva, a druge zemlje 5, 10 ili najviše 20 posto, dakle potpuno obrnuto od onoga što se našoj javnosti netočno sugerira) te naglašava kako je veliki problem nedovoljan rad na njegovanju i razvoju tolerancije prema manjinskim jezicima za što je najbolji primjer, na žalost,

vukovarski slučaj i problem ćirilice, što stvara loše društveno ozračje kada su u pitanju manjine i njihova integracija. Kada je pak u pitanju stvaranje pozitivnog društvenog ozračja koje bi trebalo jačati procese integracije jedno od ključnih pitanja jeste ono uloge medija. Pitanje prava na dostupnost medija manjinskim zajednicama i načina na koji manjinske zajednice trebaju biti predstavljene u medijima jedno je od najneuralgičnijih pitanja manjinske politike u hrvatskom društvu uopće. I iako je taj odnos prolazio kroz različite faze jedna konstanta je stalno prisutna – veliko nezadovoljstvo ulogom mainstream medija (posebno najznačajnijeg i najutjecajnijeg javnog servisa HRT-a) i njihovim odnosom prema nacionalnim manjinama i manjinskoj politici u hrvatskom društvu. Dok se može reći kako se medijska prava nacionalnih manjina da se informiraju na vlastitom jeziku (i tako dodatno njeguju i čuvaju svoje kulturne identitete za što se unutar programa kulturne autonomije nacionalnih manjina izdvaja skoro trećina ukupnih sredstava) pa i da preko svojih medijskih programa informiraju i širu javnost, stalno razvijaju i jačaju dotle taj ključni problem, odnos glavnih i najutjecajnijih medijskih kanala ostaje u negativnom kontekstu.

Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine ističe kako uporna borba da se promjeni medijsku situacija kada su u pitanju nacionalne manjine traje godinama. Uporno, ali i više-manje neuspješno,

kaže Tolnauer, jer nama je potrebna prisutnost nacionalnih manjina u mainstream medijima, a ne u getoiziranim i marginalnim medijskim formama i sadržajima, koji ma koliko bili vrijedni ne zadovoljavaju ključne medijske potrebe kada su u pitanju nacionalne manjine. Iz godine u godinu ponavljaju se iste ocijene i kritike na račun HRT-a, koji za manjine ima tek par dobrih posebnih emisija, ali nacionalne manjine u ukupnom programu sudjeluju tek u – promilima. Zato Tolnauer stalno i ponavlja kako nam treba medijska inkluzivnost i integracija, a ne prevladavajuće negativno kontekstualiziranje nacionalnih manjina na političkom povijesnom, ili nekom drugom planu ...

MULTIDIMENZONALAN PROCES

Slično rezonira i Saša Milošević potpredsjednik SNV i bivši član Programskog vijeća HRT-a iz redova nacionalnih manjina. Medijski odnos prema manjinama bitno je određen velikim mainstream medijima i lokalni projekti i inicijative tu ne mogu puno učiniti i promijeniti. Budimo realni, kaže Milošević, bitno je zahvatiti većinski dio stanovništva, jer ipak oni diktiraju političku klimu i javnu atmosferu i manjinski mediji, koliko god da su dobrodošli i potrebni malo na tom globalnijem planu, koji je najvažniji, mogu napraviti. Važno je shvatiti da se manjinska prava mogu uspješno ostvarivati i razvijati tek onda kada to prihvati i većina, odnosno većinsko stanovništvo ili većinski narod.... Zato je nužno naglasiti važnost senzibiliziranja ukupnog društva, odnosno većine za manjinska prava i njegovo osvješćivanje o značaju manjinskih prava i tek u toj situaciji stvari se mogu početi mijenjati. Zato je uloga velikih mainstream medija, ali i obrazovnog sustava pa i visoke politike i drugih društvenih čimbenika prema tim pitanjima od izuzetnog značaja, zaključuje Milošević.

Kao što ističu naši sugovornici integracija je vrlo složen i zahtjevan, ali ujedno i dvosmjernan proces u kojem svoj obol trebaju dati i manjina i većina. To je zahtjevno, jer traži angažman, dijalog i spremnost na prihvaćanje razlika kao nečeg pozitivnog, a ne kao nečeg negativnog i tu je zapravo prvenstvena i velika odgovornost većine. Pristup zato treba zagovarati multidimenzionalnu suradnju u zajednici, ali i senzibiliziranje javnosti da je integracija proces koji čini dobro ne samo manjinskim skupinama, nego dobro čini i široj zajednici, odnosno čitavom društvu. U tom kontekstu treba shvatiti i modele pozitivne diskriminacije koje većinsko stanovništvo često smatra neprihvatljivim, ali pozitivna diskriminacija služi ne zato da bi netko dobio neka veća prava, nego da bi mu bila osigurana jednaka prava, smatra profesorica Brčić Kuljiš, koja posebno podsjeća i na nove pristupe koji su prikazani i u Akcijskom planu za integraciju i uključivanje za razdoblje 2021.–2027., kojeg je predložila Europska komisija, a kojim se npr. posebno zagovara donošenje strategija integracije koje su lokalnog karaktera.

U našim okvirima pak, upravo bi sudbina nekih manjinskih prava nakon rezultata Popisa stanovništva u lokalnim okvirima, o čemu ćemo uskoro svjedočiti, mogla bitno odrediti daljnji pravac manjinske politike u hrvatskom društvu – njeno jačanje ili slabljenje te sam karakter daljnjih integracijskih procesa manjinskih zajednica u hrvatsko društvo.

Autor: Stojan Obradović

